

דוגמאות לשאלות שיכולות לשמש כחלק מחלופה, מותאמות לעולים

הנחיה:

1. שאלות אלו יכולות להוות שאלות סיכום ליחידת לימוד. כל אחת מהן מחייבת התבוננות מחודשת על הפרקים שנלמדו, לאו דווקא מתוך הזווית בה הם הוצגו בכיתה. ההצעה היא להשתמש בהן כמשימה נוספת, לצד מבחן או עבודה שמתייחסים באופן ישיר יותר לחומר שנלמד, ולא כתחליף להם.
2. בד"כ סעיף א' מתייחס לפרקי הלימוד, ומכוון ל"מבט על" על נושא או על מספר פרקים. סעיף ב' הוא שאלות הפנמה, לעיתים באוריינטציה ספציפית לעולים. כמובן שבשאלות מסוג זה יש לתת את הדעת על המאפיינים הספציפיים של התלמידים שאתם מלמדים¹, הן מאפיינים תרבותיים כלליים והן מאפיינים אישיים (למשל מצב משפחתי).
3. לדעתנו שאלות מסוג זה דורשות פניות ויישוב-דעת, ואינן מתאימות להיות "שאלה אחרונה" בבחינה מסורתית. למורה שיבחר לנסח ולהציע לתלמידיו שאלות כאלו נציע להקדיש להן זמן משמעותי בכיתה, וללוות את התלמידים במשימת הכתיבה.
4. כל אחת מן השאלות יכולה להוות בסיס לתוצר יצירתי- כרזה, תערוכה, הצגה וכדומה.

דוגמא ראשונה: השגחה (חומש שמות)

במספר פרקים שלמדנו השנה הכרנו את ההשגחה של הקב"ה:
השגחה פרטית (על אדם או משפחה)
השגחה כללית (על עמ"י)

1. הביאו ארבע דוגמאות, בהן נוכל לראות את ההשגחה. בחרו לפחות דוגמא אחת מכל סוג. כתבו: מהו האירוע? במה ניתן לראות את ההשגחה של ה' באירוע זה? כתבו במילים שלכם, והוסיפו ציטוט של פירוש או פסוק שלמדנו. (אורך התשובה- עמוד אחד)

2. כתבו על אירוע אחד שקרה לכם או שקרה בארץ, שבו אפשר לראות השגחה של ה'.

¹ למשל: השתמשנו במושגים ופתגמים של קהילת ביתא ישראל. רוב התלמידים יוצאי אתיופיה המוגדרים כעולים כיום הם בני פלשמורה, וזהותם הלאומית ואף הדתית פחות מוגדרת ומובחנת. ייתכן שדווקא משימות מסוג זה יכולות להוות גורם מסייע בגיבוש הזהות.

מהו האירוע?

במה ניתן לראות את ההשגחה של ה' באירוע זה?

האם האירוע שתיארתם דומה לאחת הדוגמאות שהבאתם בסעיף א'? הסבירו.

דוגמא שניה: כוח הדיבור (חומשי שמות ובמדבר)

בפרקים שונים שלמדנו השנה גילינו את הכוח הגדול של הדיבור:

דיבור יכול להביא ברכה וטוב, דיבור עלול לגרום נזק.

1. מתוך הפרקים שלמדנו, אספו שישה מקרים שונים, בהם נוכל לראות את התועלת או הנזק שמביא הדיבור.

בכל אחד מהמקרים:

• צטטו פסוק מתאים.

• כתבו:

מיהו המדבר? באיזה אירוע? מהי המטרה שלו?

מה היתה התוצאה של הדיבור שלו?

2. בקהילות באתיפיה נוהגים להשתמש בפתגמים הבאים:

נקע של הפה אי אפשר לרפא במסאג' של חמאה.

אם מדברים רעות – הבטן תישאר ריקה.

לדיבור – אין לו זרעים.

- בקשו הסבר לפתגמים מאיש מבוגר בן העדה. כתבו הסבר לשני פתגמים לפחות.
- תנו דוגמא לשני הפתגמים שבחרתם מתוך מה שלמדנו בחומשי שמות ובמדבר.

(אוסף פתגמים, קהילת ביתא ישראל דני בודובסקי.)

לאחרונה פורסם ספר פתגמים: עשן והאמיץ)

דוגמא שלישית: ירושלים (שמואל ב', מלכים א').

במקורות הבאים נוכל למצוא ביטויים לקשר לירושלים:

- שמואל ב', פרק ה'
- שמואל ב', פרק ו'
- שמואל ב', פרק כ"ד
- מלכים א', פרק ו', פסוקים א-ב
- מלכים א', פרק ח'

1. כתבו לגבי כל אחד מן המקורות:

- מיהו האדם הקשור לירושלים?
- מהו המעשה שעשה, שקשור בירושלים? (אם יש בפרק יותר ממעשה אחד- כתבו את כולם)
- האם נתקל בקושי?
- האם אפשר ללמוד מן הפרק על חשיבותה של ירושלים בעיניו?

ב. **ראיון עם עולה ותיק** (לבני העדה האתיופית)

שוחחו עם אדם שעלה לארץ מאתיופיה לפני השנה 1995².

נסו למצוא אדם שבזמן העלייה היה בן 20 לפחות.

מה ידע על ירושלים לפי העלייה?

כיצד ראה את ירושלים בדמינו?

האם הוא יכול לתאר את הביקור הראשון שלו בירושלים? מה ראה? מה היתה התחושה שלו?

2. אחרי שלמדתם את הפרקים, ושוחחתם עם עולה ותיק, כתבו 3 שורות שמסבירות את החשיבות של

ירושלים בתנ"ך ובדור שלנו³.

דוגמא רביעית: ארץ ישראל (חטא המרגלים)

סיימנו ללמוד על חטא המרגלים.

למדנו על קבוצות של אנשים:

- אנשים שהיו מוכנים להתאמץ מאד ואפילו להסתכן למען ארץ ישראל.
- אנשים מאסו את ארץ ישראל, ואפילו גרמו לאחרים למאוס אותה.

א. כתבו:

מי שייך לכל קבוצה?

מה הדעה של כל קבוצה לגבי ארץ ישראל?

כתבו לפחות שני נימוקים שמביאה כל קבוצה. צטטו פסוק מתאים, והסבירו במילים שלכם.

ב. שוחחו עם שלושה בני משפחה שהיו מבוגרים בזמן העלייה, כל אחד מהם בגיל אחר (למשל: סבא, אבא, דוד

מבוגר).

שאלו אותם:

² למורה- המטרה היא שהריאיון יתקיים עם אדם מקהילת ביתא ישראל, בה מתקיימת תודעה חזקה מאד של זיקה לציון, המכונה 'ירושלים'.

³ נוכל לנסח משימה שאינה מילולית, למשל באמצעות [שיר החסידה](#).

האם הייתה התלבטות לגבי העלייה?

מה היו הנימוקים בעד ומה הנימוקים נגד? ממה חששתם?

האם חלק מהדברים שמהם חששתם לקראת העלייה, באמת התרחשו אחר כך?

מה היה הנימוק שהכריע בעד העלייה?

ג. אחרי שלמדתם ושוחחתם עם המשפחה, כתבו 5 שורות:

אחרי דברי המרגלים, עם ישראל ישב ובכה.

מה הייתם רוצים לומר לעם כדי לעודד אותם?

בברכת עבודה משמעותית

נספח

הצעות לנושאים נוספים שעולים מן הפרקים:

מנהיגות (משה או דוד):

- איך מתייחס המנהיג לתפקידו?
- תארו אירוע שבו המנהיגות עומדת במבחן/תארי נקודת משבר.
- כתבו שלוש תכונות שלו כמנהיג- מאיזה אירוע למדתם על תכונה זו?

כפיות טובה- לעומת הכרת תודה

מכות מצרים – משה לא מכה את היאור ואת העפר.

חטא המרגלים

קינת דוד

פתגמים של יהודי אתיופיה על הכרת הטוב

כיבוד הורים

מצוות כיבוד הורים- בעשרת הדברות

בנות צלפחד